

Hvert er hið fullkomna landbúnaðarkerfi? Sjónarhorn neytenda

Daði Már Kristófersson
Háskóli Íslands

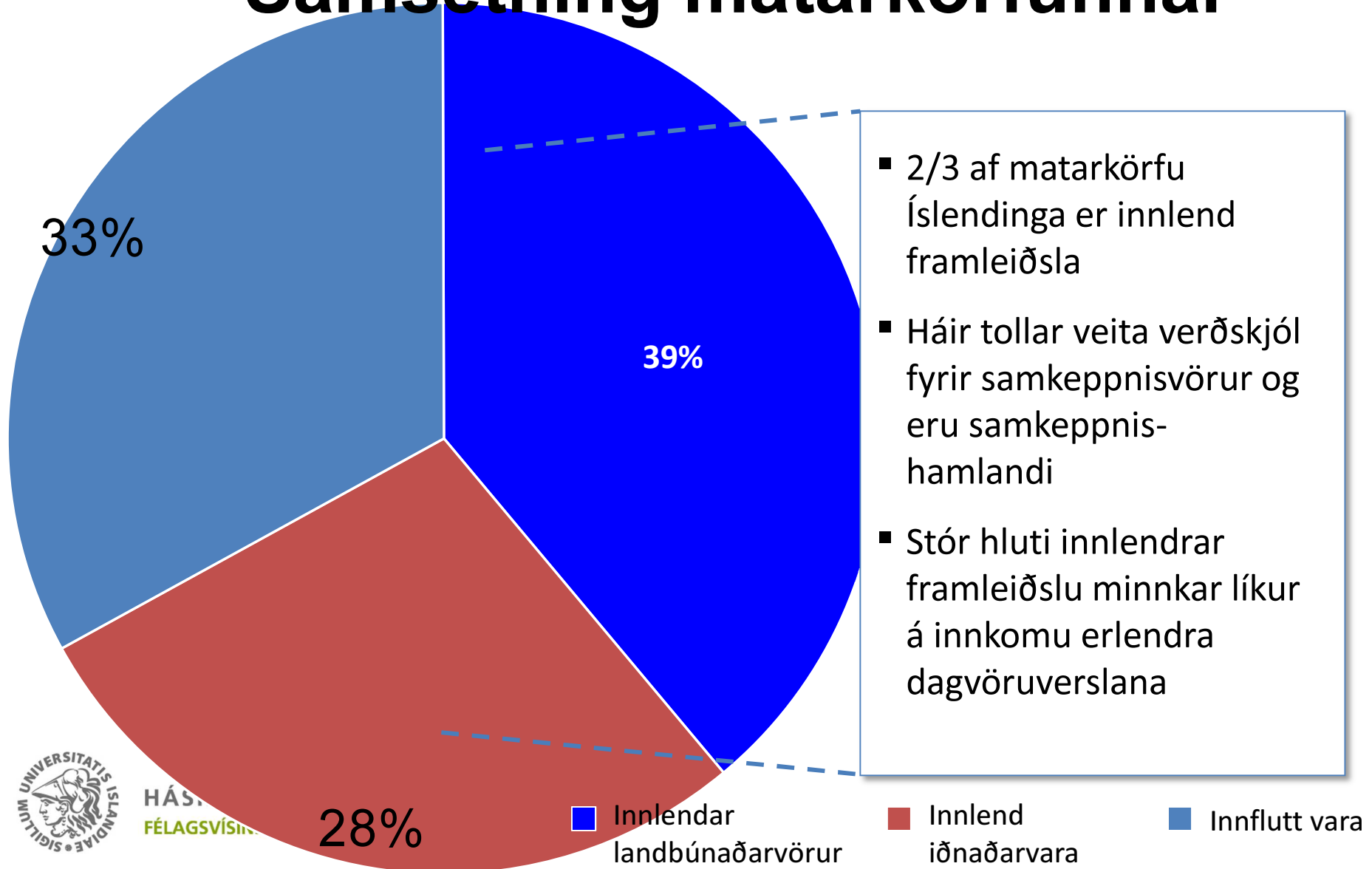
Núverandi kerfi

- Innflutningshömlur á kjöt, egg, mjólkurafurðir og sumt grænmeti
- Stuðningur til bænda (alls um 12 milljarðar)
 - Beinar greiðslur í mjólkurframleiðslu og sauðfjárrækt
 - Framleiðslutengdur stuðningur í framleiðslu lambakjöts og sumra tegunda grænmetis
 - Almennur stuðningur
- Framleiðslutakmarkanir og opinber verðlagning mjólkurafurða

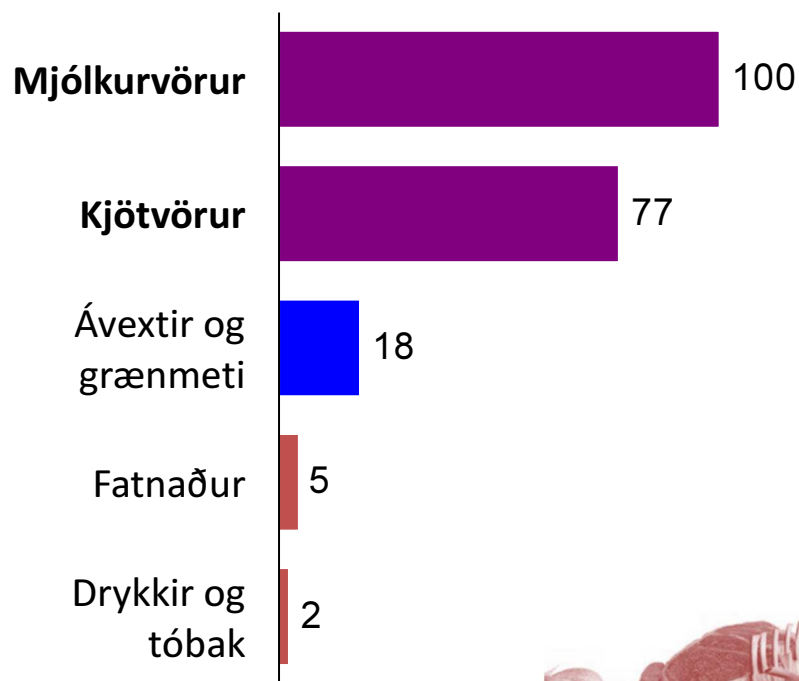

Samsetning matarkörfunnar

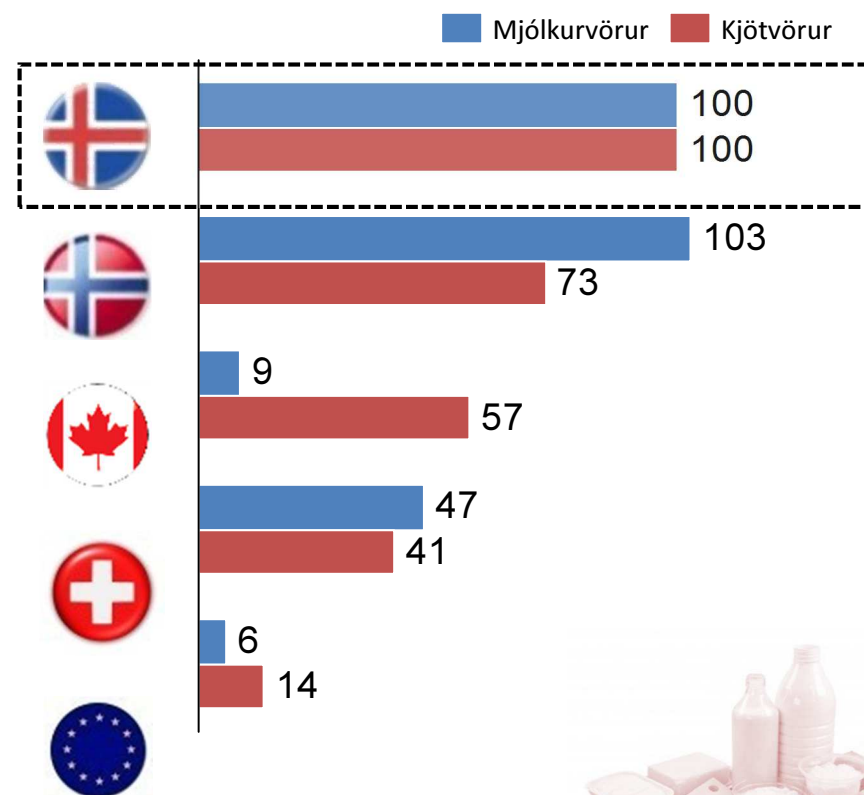
Tollar eru hærri á mjólk og kjöti en öðrum vörum...

Endanlegar tollbindingar, vísitala, mjólk=100

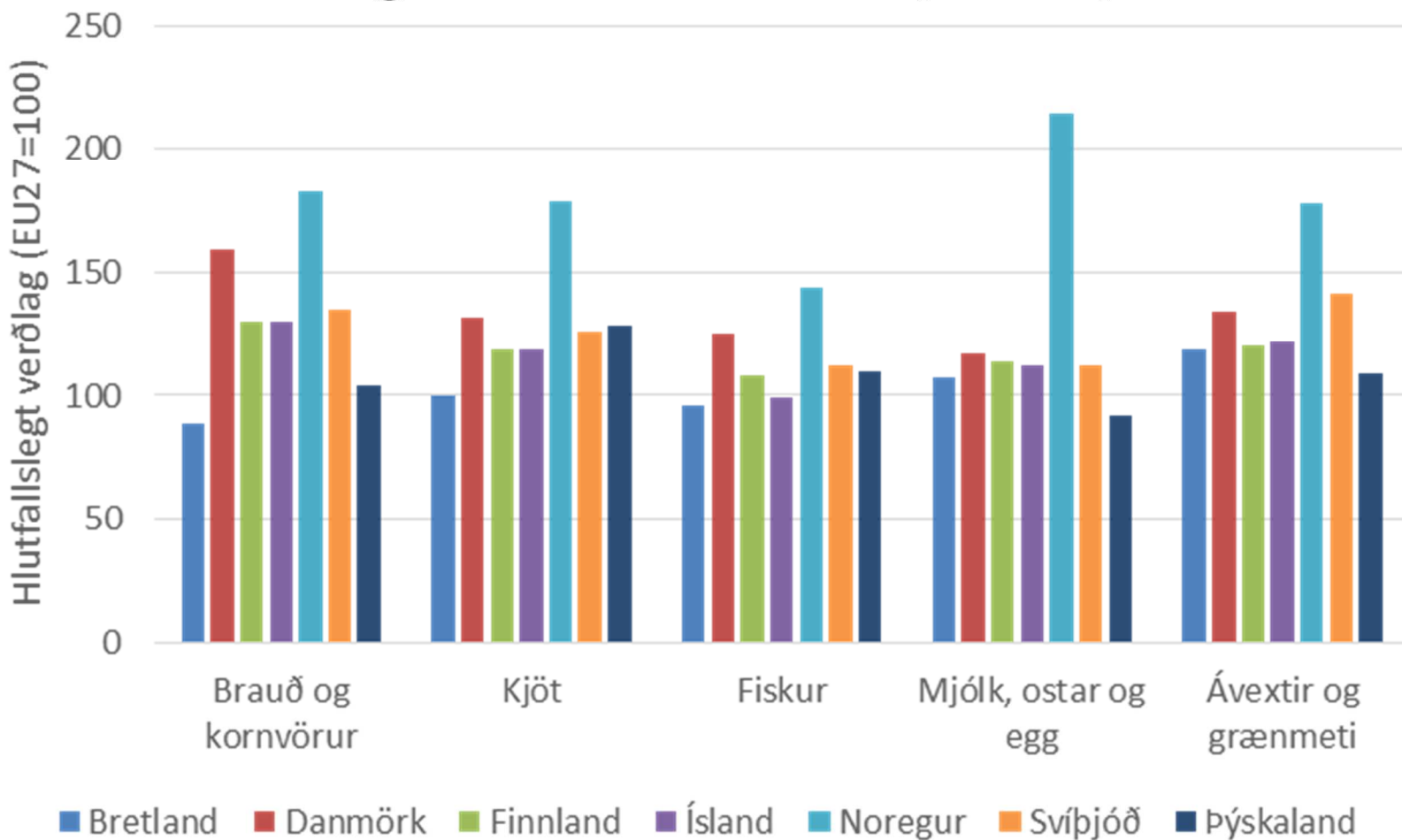
...og mjög háir í alþjóðlegum samanburðin

Endanlegar tollbindingar, vísitala, Ísland=100

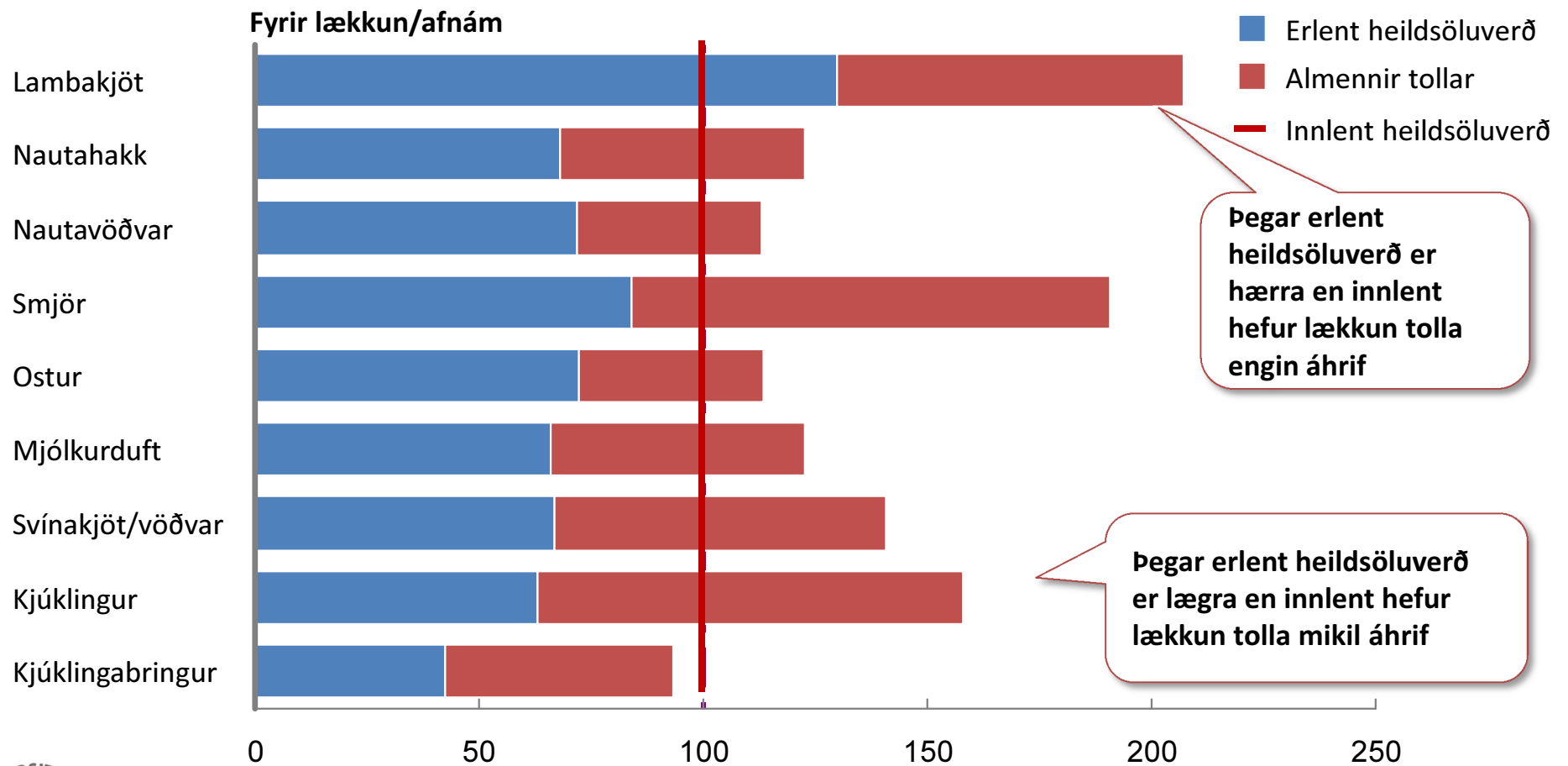
Verðlag matvæla á Íslandi og nokkrum nágrannalöndum (2012)

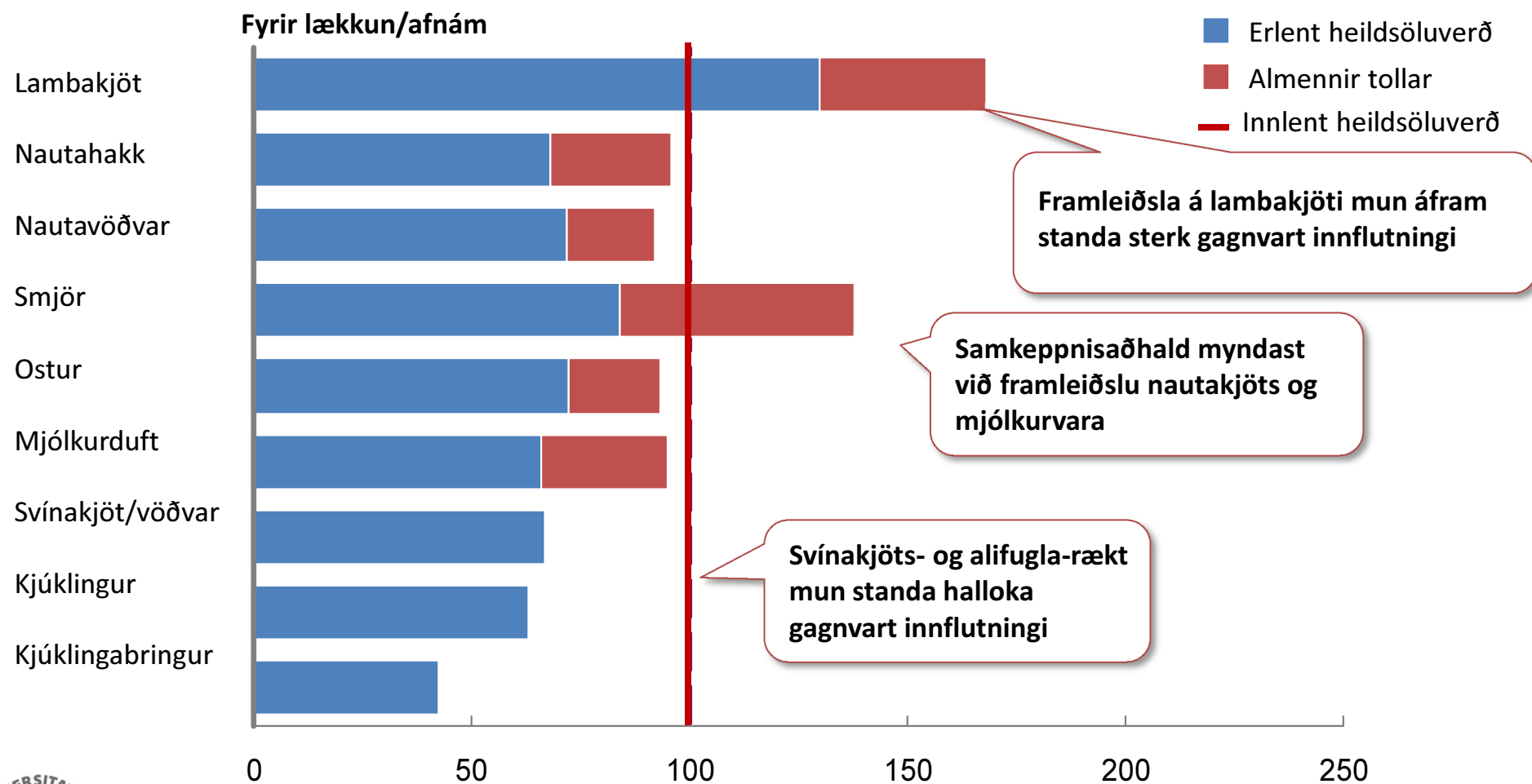
Tollvernd umfangsmikil

Erlent heildsöluverð og almennir tollar sem % af innlendu heildsöluverði
%, innlent heildsöluverð = 100

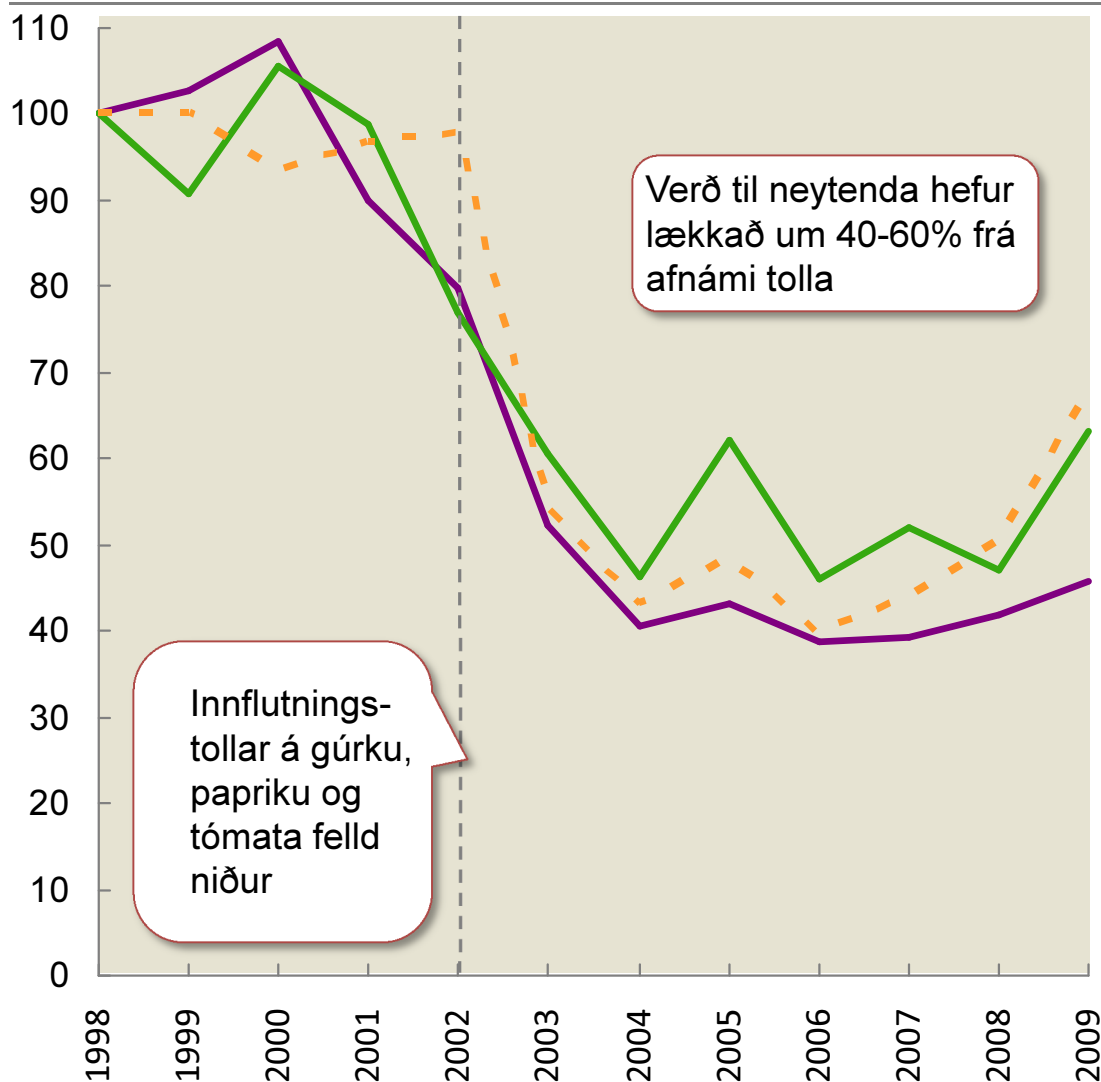
50% lækkun tolla mundi viðhalda samkeppnisforskoti hefðbundins landbúnaðar

Erlent heildsöluverð og almennir tollar sem % af innlendu heildsöluverði
%, innlent heildsöluverð = 100

Afnám tolla á grænmeti hefur skilað sér í lækkuðu verði og aukinni samkeppnishæfni greinarinnar

Raunverð, Vísitala (1998=100)

Papríka
Agúrkur

- Innland framleiðsla á gúrkum dróst saman í upphafi en hafði náð sömu markaðshlutdeild og fyrir afnám tolla 7 árum síðar, eða um 93%.

Tómatar

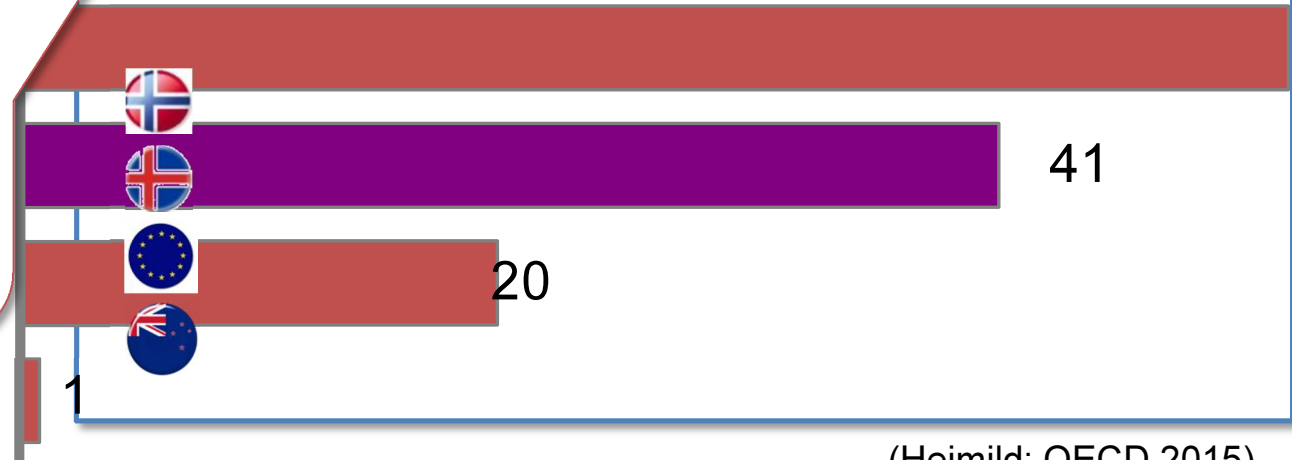
- Sambærileg þróun átti sér stað í tómataræktun
- Framleiðsla á kirsuberjatómötum hefur nú nífaldast og heildarverð til bænda hækkað

Beingreiðslur til bænda og tollar á búvörur eru tvöfalt hærri en í Evrópu

Landbúnaðarstefnan fær slaka einkunn í samanburði við önnur ríki í könnun stjórnenda í 144 ríkjum

Framleiðslustuðningur sem hlutfall af tekjum bænda

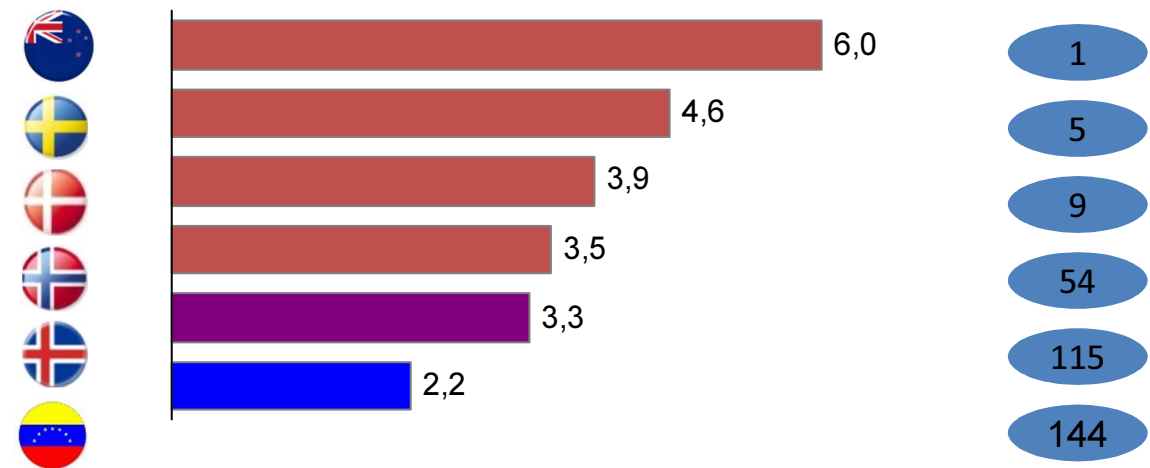
(Heimild: OECD 2015)

Styður landbúnaðarstefnan við hagkerfið?

1 = óhóflega íþyngjandi

7 = jafnvægi hagsmuna fyrir skattgreiðenda, neytenda og framleiðenda

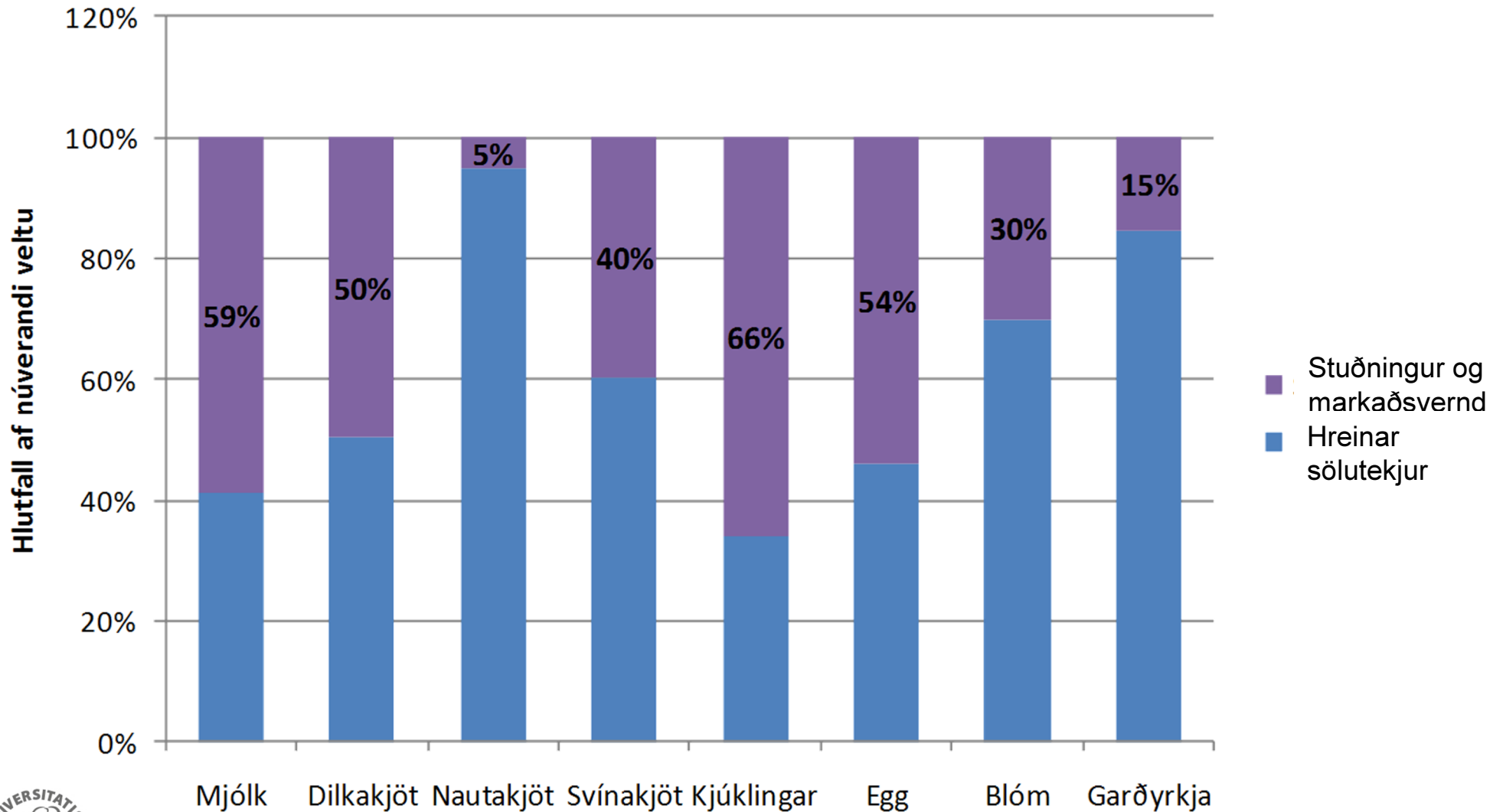
Sæti

(Heimild: McKinsey 2013)

Hlutfallsleg samsetning tekna

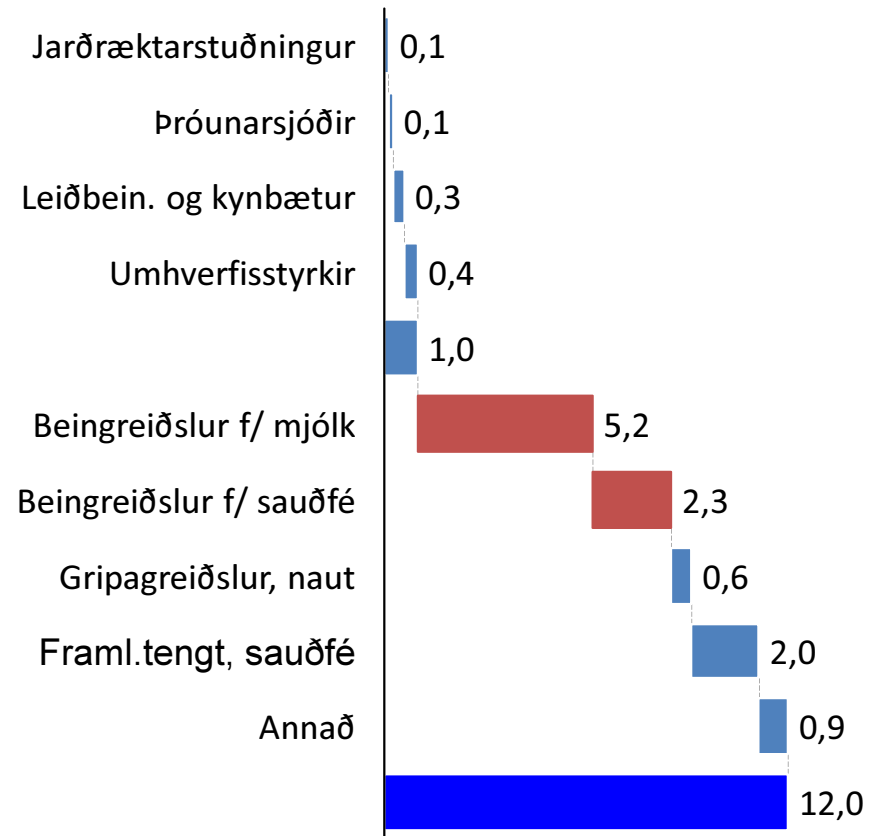
Styrkjaumhverfið

Ýmsir hnökur

- Styrkir bundnir við fáar búgreinar – aðallega hefðbundinn búskap
 - Takmarkar nýsköpun
- Réttur til styrkja að verulegu leyti framseljanlegur
 - Eigngerist við kynslóðaskipti
- Skapar lélega afkomu
- Hvetur lítið til aukinni hagkvæmni

Minna en 10% af landbúnaðarstuðningi er almennur

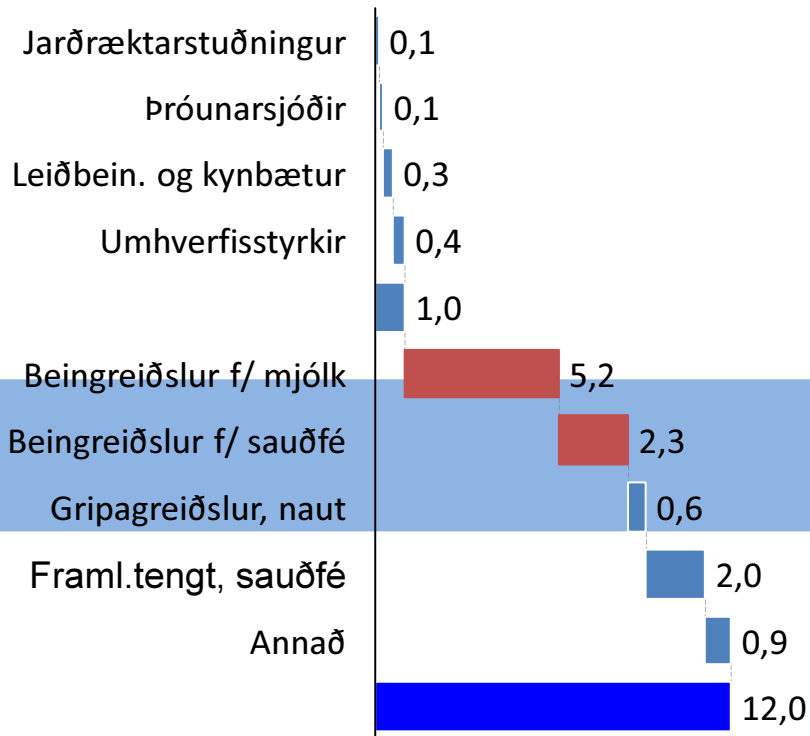
Niðurgreiðslur í landbúnaði, ma. kr. (2012)

Stuðningsform óheppileg

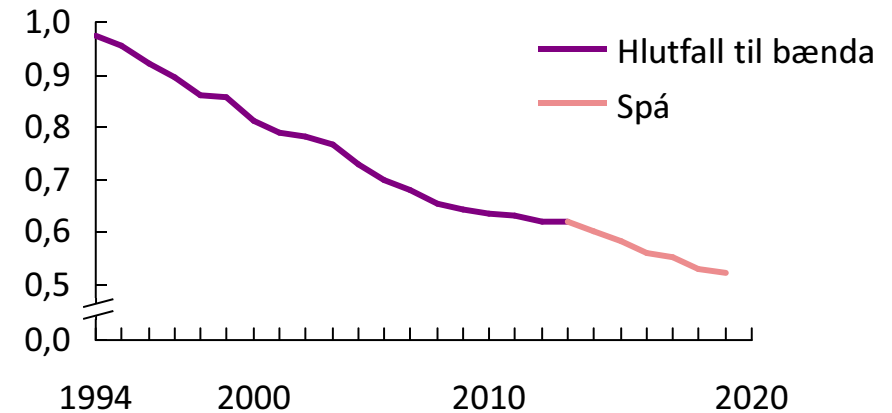
Minna en 10% af landbúnaðarstuðningi er almennur

Niðurgreiðslur í landbúnaði, ma. kr. (2012)

Beingreiðslur skila sér illa til bænda

Hlutfall styrks sem skilar sér til bænda

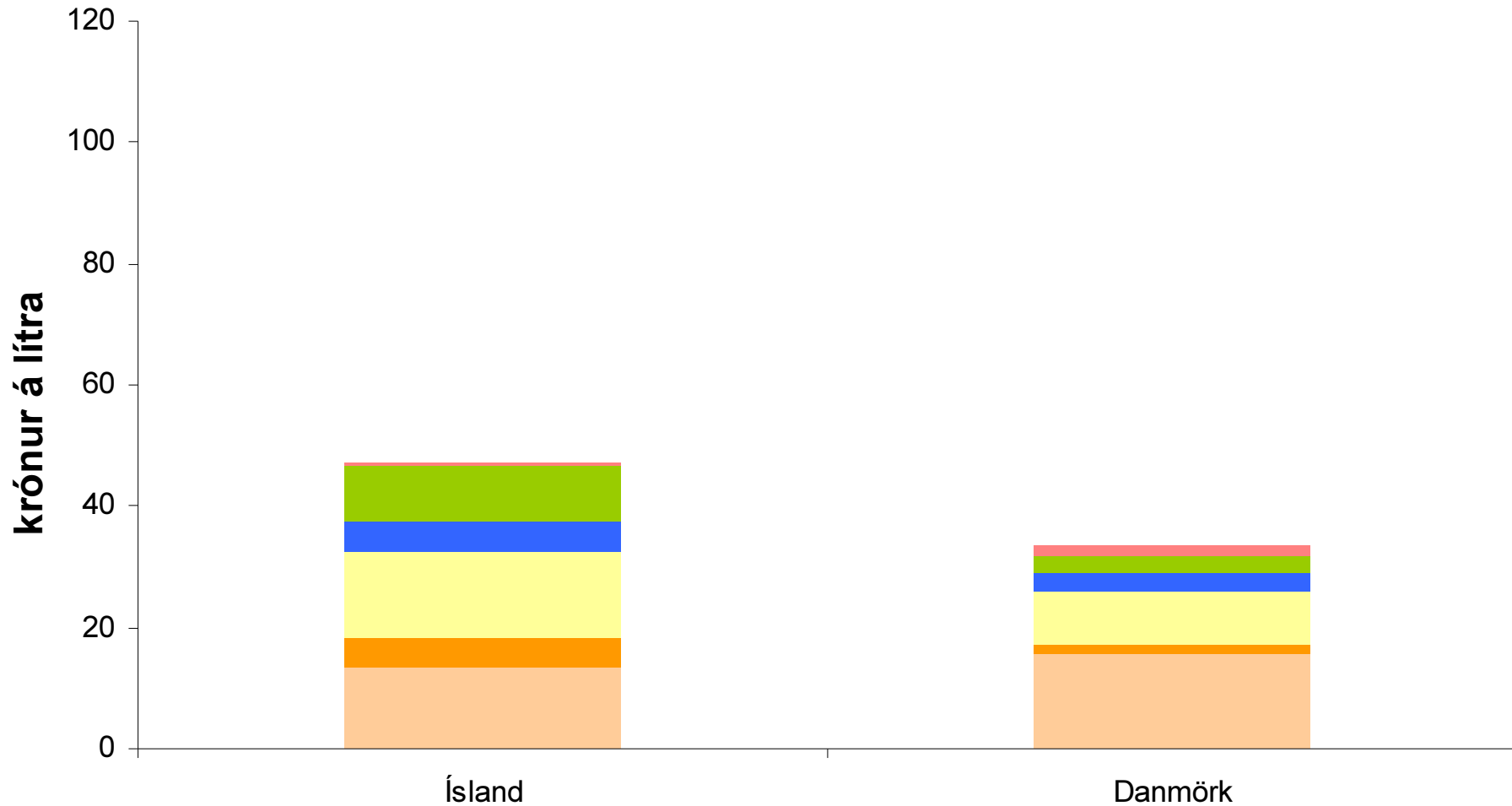

- Yfir 60% af landbúnaðarstuðningnum er úthlutað á grundvelli framseljanlegs greiðslumarks
- Nýliðar þurfa að kaupa sig inn í stuðningskerfið
- Kerfið leiðir til **hás fjármagnskostnaðar** og þeir sem hætta búskap taka til sín mjög stóran hluta af hinum virka stuðningi
- Eftir því sem kerfið er lengur í gildi minnkar virkni þess

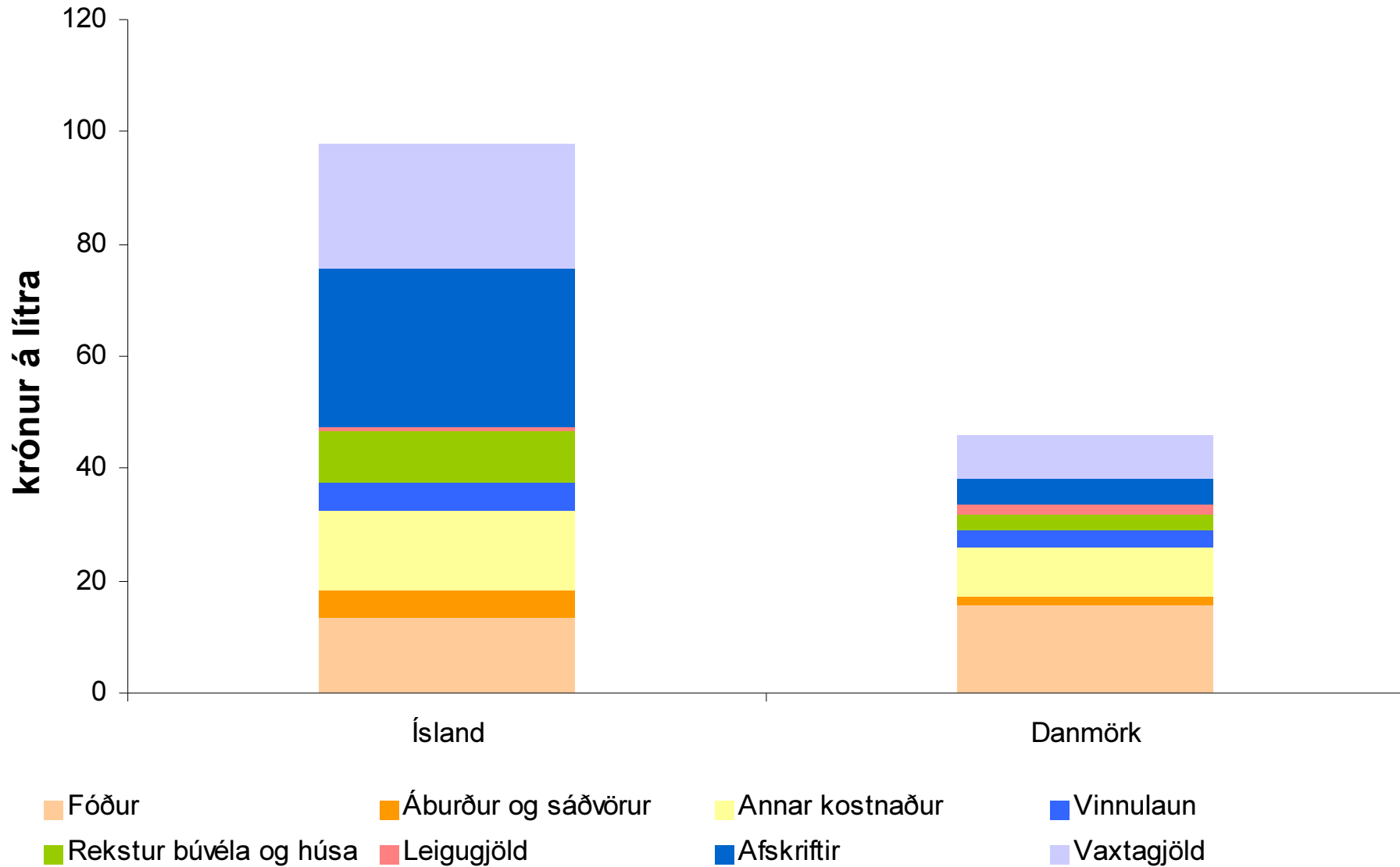

Dæmi: framleiðslukostnaður mjólkur Ísland og Danmörk

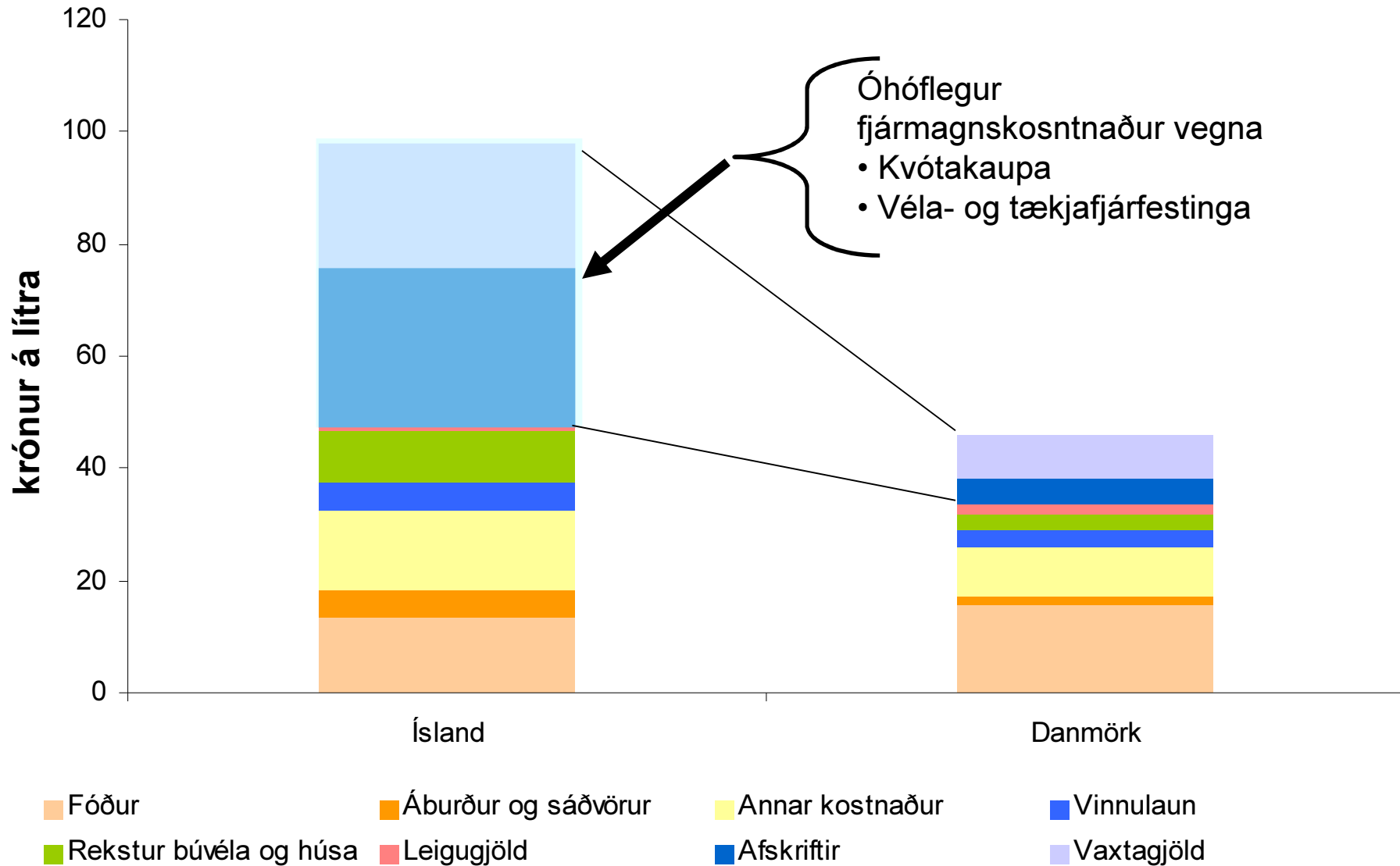

Dæmi: framleiðslukostnaður mjólkur Ísland og Danmörk

Dæmi: framleiðslukostnaður mjólkur Ísland og Danmörk

Niðurstaða

- Mikil tollvernd sem leiðir til hærra verðs sumra vöruflokka
- Mikill stuðningur sem
 - er kostnaðarsamur fyrir ríkið (skattgreiðendur)
 - skilar sér illa til bænda
 - og tefur fyrir eðlilegri framþróun í landbúnaði

Er þörf á breytingum?

Lísa spyr brosköttinn til vegar. „Vildir þú vera svo vænn að segja mér hvaða leið ég á að fara til að komast hédan?“

„Það fer nú ansi mikið eftir því hvert þú vilt komast,“ svaraði kötturinn.

„Mér er svo sem alveg sama hvert ...,“ svaraði Lísa.

„Þá gildir einu hvaða leið þú ferð,“ svaraði kötturinn.

(Lewis Charroll, Lísa í Undralandi)

Hver eru markmiðin?

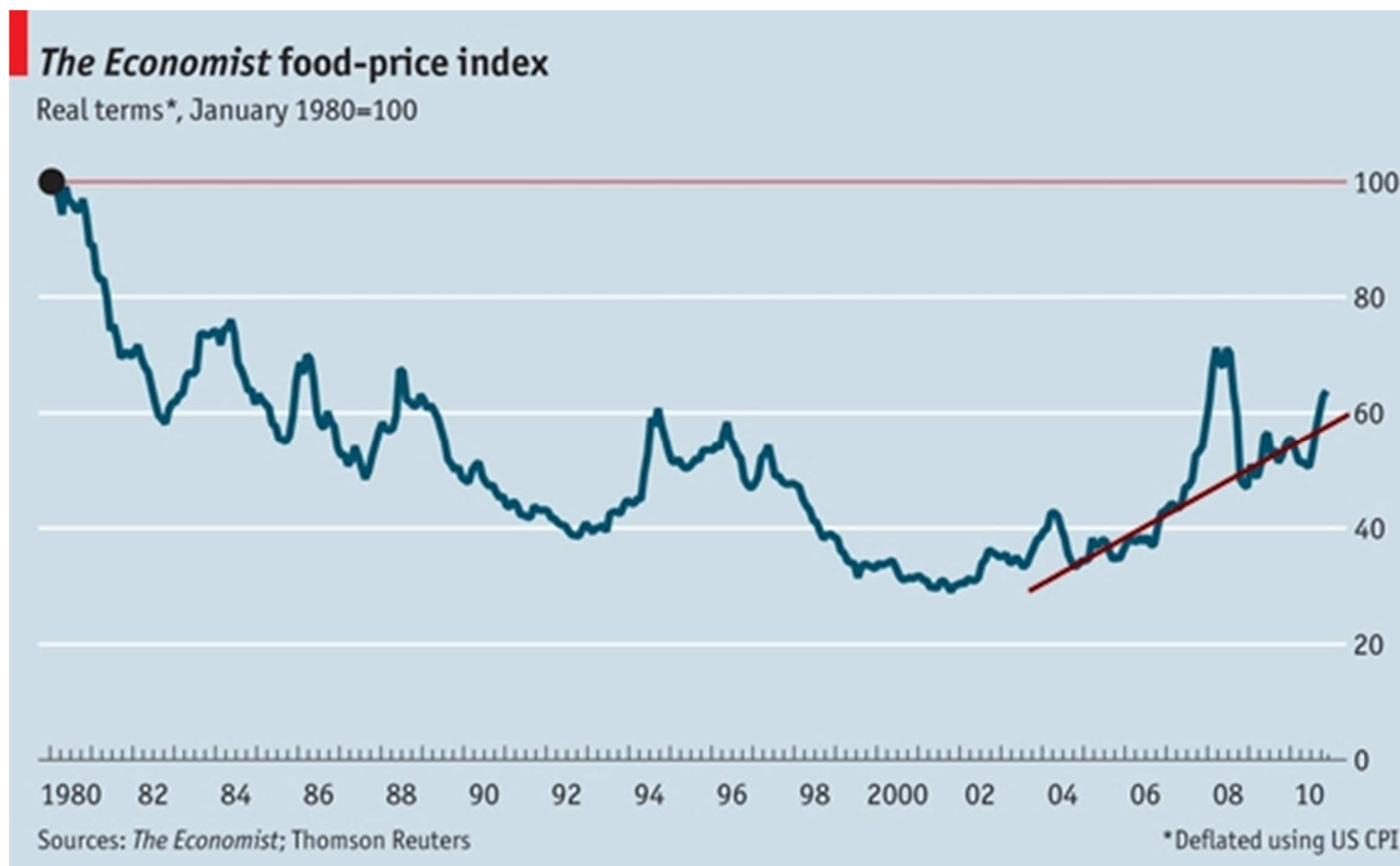
- Skilvirk landbúnaðarframleiðsla
- Ódýr matvæli
- Blómleg byggð í dreifbýli
- Viðhald menningar og menningarlandslags
- Fæðuöryggi
- Matvælaöryggi...

Markmiðin eiga að stýra aðgerðum

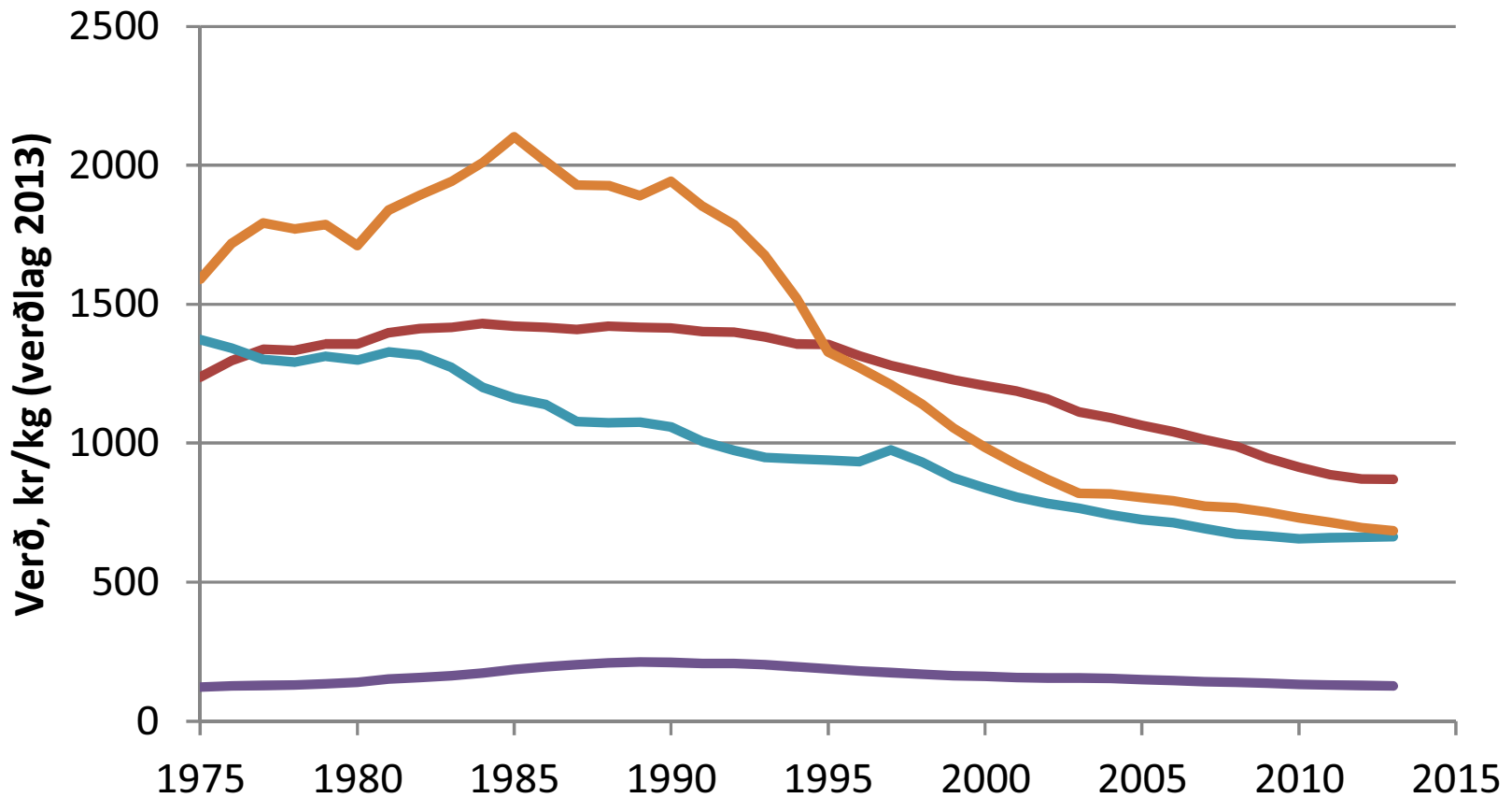

Tækifæri í matvælaframleiðslu

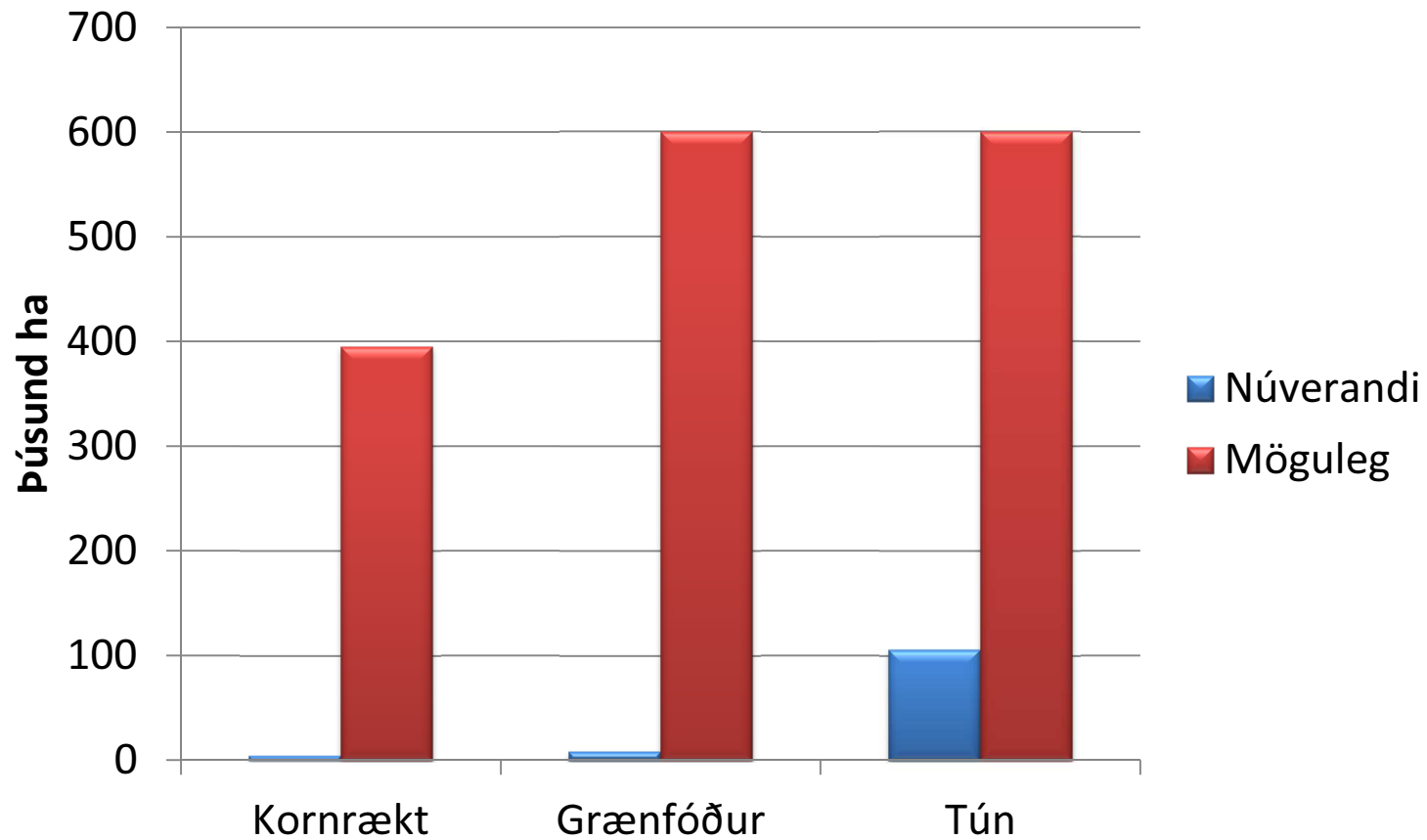

Verðþróun á íslenskum afurðum

Ræktunarmöguleikar

Efla þarf heilbrigða hvata

- Auka þarf samkeppni og aðhald – t.d. með auknum gagnkvæmum markaðsaðgangi við nágrannalönd
- Stuðningskerfið má ekki koma í veg fyrir nýsköpun og eðlilega þróun í landbúnaði
- Draga þarf úr neikvæðum áhrifum kerfisins á samkeppnishæfni
- Skapa þarf umhverfi sem leyfir bændum að taka ákvarðanir á eðlilegum viðskiptalegum forsendum

Samantekt

- Núverandi landbúnaðarkerfi er dýrt og óhagkvæmt
- Mikil tækifæri eru ónýtt í landbúnaðinum
- Byggja þarf upp landbúnaðarkerfi sem stuðlar að hagkvæmum rekstri og styður bændur til að nýta tækifæri fremur en að koma í veg fyrir það

ENDIR

HÁSKÓLI ÍSLANDS
FÉLAGSVÍSINDASVIÐ